

Nr 176.

Av herrar **Jacobsson** i Sala och **Vigelsbo**, om överlåtelse till *Salabygdens fornminnesförening av vissa Salberga sjukhus tillhöriga områden vid Väsby kungsgård.*

Såsom framgår av till denna motion bifogat PM är Salabygdens fornminnesförening, bildad 1912 — sedan 1936 genom riksdagsbeslut ägare av Väsby kungsgård i Sala stad. Föreningen har nedlagt stora kostnader för kungsgårdens renovering och omändring till museum. För den fortsatta verksamheten är emellertid området för litet. Bl. a. ingår i planerna att till kungsgården flytta en gammal bergsmansgård med uthus.

Marken runt om kungsgårdens område tillhör emellertid Salberga sjukhus men har i gångna tider tillhört kungsgården. Häri ingår ett mindre, rektangulärt område, som enligt verkställda undersökningar är att betrakta som fornminne, då här finnas lämningar av ett av Karl IX planerat befäst hus. Detta område såväl som övriga här ifrågasatta områden är att betrakta som värdelöst för Salberga sjukhus men måste vara av det slag att de böra stå under fornminnesföreningens vård.

Då sålunda Salabygdens fornminnesförening är i behov av dessa områden, *då* områdena av ålder tillhört Väsby kungsgård, *då* ett fornminne bör stå under en fornminnesförenings vård, *då* områdena icke torde ha något reellt värde för Salberga sjukhus och *då* Salabygdens fornminnesförening på grund av omfattande verksamhet har icke bara ytterst begränsade tillgångar utan jämväl bedriver en verksamhet, som borde erhålla allt stöd av det allmänna, tillåta sig undertecknade med hänvisning till handlingar och karta, som föreläggas vederbörande utskott, värdsamt hemställa,

att riksdagen måtte besluta att till Salabygdens fornminnesförening i Sala stad utan ersättning överlåtes Salberga sjukhus tillhöriga områden vid Väsby kungsgård, närmare fixerade och storleksbestämda enligt verkställd uppmätning och kartläggning.

Stockholm i januari 1950.

Ernst Jacobsson.

Sven J. Vigelsbo.

PM

Angående Väsby Kungsgårds i Sala stad utvidgningsbehov. Av Överläkaren, Med. Dr Fr. Källmark, ordförande i Salabygdens Fornminnesförening.

När Salabygdens Fornminnesförening, bildad 1912, genom riksdagsbeslut 1936 fick möjlighet att förvärva Väsby Kungsgårds område för att bereda plats för hembygdsmöten och andra friluftssammanskomster, kunde föreningen förverkliga en del av sina syften. En rymlig museisal har anordnats i vindsvåningen av den gamla 1700-talsbyggnaden, som tidigare varit bergmästarebostad och bostad för trängkårspersonal samt personal vid Salberga sjukhus. I första våningen äro inrymda vissa samlingar, och avsikten är att rumsinteriorer från skilda tider skola installeras i en del rum, vartill början f. ö. är gjord. Å gårdsplanen har skapats en förnämlig festplats, omgiven av delvis åldriga byggnader. Betydande kostnader hava nedlagts på konservering av såväl mangårds- som uthusbyggnader, men utrymme saknas för ytterligare utökningar av friluftsmuseets byggnadsbestånd. Ett livligt önskemål är därvid att bevara några för Sala stad som säte för Sala Bergslag karakteristiska byggnader, närmast en bergsmansgård med uthus. Ännu finnas några möjligheter härtill, men snart torde kvarvarande dylika byggnader vara utdömda och rivna. Då nuvarande område icke utan allvarlig praktisk och estetisk skada kan bebyggas vidare, är behovet av ökning av tomtområdet trängande. I första hand gäller detta ett område å tomtens sida, gränsande till en trädgård, tillhörig överläkarebostaden vid Salberga sjukhus. Detta å kartan utmärkta område undantogs vid föreningens övertagande av området från köpet av skäl, som icke längre kunna anses föreligga. Detta område hör först och främst införlivas med Kungsgårdens område.

Men därjämte finns å Lillåns andra strand ett område av särskilt intresse för Kungsgården. Detta utgöres av ett rektangulärt fält, omgivet av tydliga vallgravar och i vardera hörnen försett med i vinklar utstrålande tornbaser. Härom säges i Historiskt, geografiskt och statistiskt lexikon 1866, att Karl IX och Gustaf den store ämnade uppbygga ett säte för det kongl. bergsamtet och för Myntet, men man hann aldrig längre än till grundmurarna.

De kvarvarande resterna visa ännu klart grunder till ett befäst hus vid 1500-talets slut. Vilken än den avsedda användningen varit, är det ett klart önskemål, att området i egenskap av fornminne bevaras och införlivas med Kungsgårdens jordområde. En utgrävning för att möjligen bestämma byggnadens ålder och hur långt arbetet fortskridit är väl motiverad och torde onekligen höra till Fornminnesföreningens arbetsuppgifter.

På dessa grunder bör denna s. k. mynttomt införlivas med Väsby Kungsgårds mark och med den närmast liggande av gamla och nya landsvägen begränsat område, vilket allt f. n. ingår i Salberga sjukhus' mark. Med undantag av ett litet potatisland saknar hela området ekonomiskt värde, då det endast kan användas som betesmark.

Sala i januari 1950.

F. Källmark

Ordförande i Salabygdens Fornminnesförening